

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Članj sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebej. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 45-86

Ob zasedanju banskega sveta

V ponedeljek se je začelo zasedanje banskega sveta. Vsako leto se pred tem forumom poda tudi poročilo o stanju ljudskega šolstva in učiteljstva v Sloveniji. Zelo izčrpnim in objektivnim poročilom pa sledijo razprave o učiteljstvu, ki niso vedno pokazale objektivnega gledanja na naš stan, in smo imeli tudi v našem glasilu že priliko pokazati na napačno ocenjevanje učiteljstva in njegovega dela med narodom. Prav iz tega razloga smatramo za potrebno ob zasedanju banskega sveta naglasiti nekaj načelnih pogledov, ki naj bi se na vseh odločujočih mestih prvenstveno upoštevali.

Solo je iz stvarnih vidikov treba smatrati in tudi vrednotiti kot najvažnejšo kulturno institucijo, ki se ne sme in tudi ne more podrežati interesom posameznikov, marveč mora služiti vsemu narodu kot osnovni temelj vse narodne izobrazbe in kulture. Učiteljstvo, ki je edini in pravi predstavnik šole, je z vsem svojim požrtvovalnim in napornim delom v šoli in med narodom dokazalo, da zasluži objektivnega presojanja in vrednotenja sebe in svojega dela. Učiteljsko delo je z dneva v dan težavnejše spričo nesigurnosti gmotnega položaja in nestalnosti na službenem mestu. Kdor upošteva vse to, bo prišel do nespornih zaključkov, da smo upravičeni postaviti zahtevo po objektivnosti pri presojanju učitelja in njegovega dela.

Učiteljstvu so se izven šole nalagale v preteklosti, pa tudi danes se tako postopa, najrazličnejše naloge, ki jih je moralo izvršiti. Nihče pa ni poskrbel za podporo in tudi popolno zaščito, ki bi jo moralo pri izvrševanju teh nalog imeti. Težkoče so nastajale med ljudstvom, kritike so se pojavljale na raznih mestih, in prav te mnoge izkušnje nam narekujejo poudarek, da bi moral ves državni in avtonomni aparat skrbeti za to, da bi imelo učiteljstvo povsod in ob vsaki priliki podporo za svoje delo. Tudi bi bilo potrebno utrditi njegovo avtoriteto. To bi se dalo doseči v prvi vrsti s preprečevanjem raznih premeščanj, preganjanj, razrešitev in degradacij. Vse to namreč neverjetno ruši učiteljevo avtoriteto med ljudstvom, in nič čudnega ni, če se marsikje ne kažejo oni vidni uspehi dela, ki bi jih bilo pričakovati. Učiteljstvo more namreč črpati energije za svoje naporno delo iz spoznanja, da se vse prizadevanje pravično ocenjuje, da se priznava važnost dela, in da se pred vsem objektivno ocenjuje delo in uspehi ter da se pri tem upošteva tudi socialna družbena sredina v kateri učiteljstvo dela.

Z vsjo požrtvovalnostjo bo šel na delo in ne bo se strašil niti najtežjih nalog, vsakdo, ki bo moralno močno oborožen, ker bo nosil v sebi zavest sigurnosti, da je zaščiten pred krivicami in preganjanji. S tako zavestjo bi moralo biti oboroženo učiteljstvo, ki prav v sedanjih časih stoji pred silno težkimi in važnimi nalaganji. V največji meri bi ga ščitila zavest stalnosti na službenem mestu in zato smatramo, da bi bila naloga takega foruma kot je banski svet, da se zavzema za praktično učiteljsko stalnost in to vse dotlej, dokler ne dobimo zakonite stalnosti.

Zelo dobro in hvale vredno bi bilo če bi se ob priliki razprave v banskem svetu preselala tudi socialna zaščita učiteljstva. Koliko učiteljev in učiteljic je primoranih stanovati v nehigijskih stanovanjih in poučevati v nezdravih, vlažnih in mračnih učilnicah. Mnogo je šolskih poslopij, ki ne ustrezajo več današnjim zahtevam šole, a učiteljstvo mora v njih poučevati — v njih stanovati. Tudi to je važno vprašanje, ki učiteljstvo prav tako demoralizira in mu jemlje vero v pravičnost kot razne premeščitve, razrešitve in degradacije.

Naš materialni položaj je obupen. Prezadolženost nas tare mnoge, predvsem pa učitelje z otroki. Borba za goli obstanek absorbira mnoge sile, ki bi se dale koristneje uporabiti v dobrobit naroda. Tudi v tem pogledu bi bila beseda v našo korist priznanje tega težkega položaja, v katerega smo zašli zaradi stalno naraščajoče draginje. Ze pred nastopom naglega dviganja cen prav vsem življenjskim potrebščinam niso naše plače več dosegale življenjskega minimuma, danes pa je stanje že tako, da se zaskrbljeni sprašujemo, ali je naš življenjski obstoj v takih razmerah sploh še mogoč. Naredili smo vse, kar je v naši moči, postavili smo svoje nujne zahteve in v tem položaju upravičeno pričakujemo moralne opore tudi v banskem svetu.

Prepričani smo, da bo učiteljstvo tudi letos v ospredju debate, zato še posebej naglašamo, da je treba v našem stanu gledati učitelje in vzgojitelje mladine in ne pripadnike te ali one stranke. Ceno človeku dajemo namreč le one lastnosti, ki tvorijo osnovo njegovega značaja in le s tega vidika in z vidika stvarnega dela je treba ocenjevati učiteljstvo.

Iz seje upravnega odbora JUU

V dneh 9. in 10. februarja t. l. se je sestel osrednji upravni odbor JUU na svojo prvo sejo v letošnjem upravnem letu. Pregledal je delo in ocenil stremeljenja izvršnega odbora v dobi po glavni skupščini v Banja Luki. Izvršni odbor je posvečal pozornost vsem vprašanjem, ki zadevajo organizacijo, učiteljski stan in narodno prosveto. Zlasti je storil izvršni odbor vse, da zaščiti moralne in zakonske pravice učiteljstva in da ga obvaruje preganjanja in krivic. Posebno pozornost je posvečal materialnemu položaju učiteljstva. Trudil se je, da bi se rešilo čim več prošenj za napredovanje in da bi se učiteljstvu povečali prejemki na življenjski minimum. Glede na napredovanja je njegovo delo do neke mere zadovoljivo uspelo. V zadnjem času je bilo rešenih 1500 prošenj za napredovanje, nova napredovanja bodo v večjem obsegu izvršena še pred 1. aprilom. Izvršni odbor se trudi, da bi imel novi državni proračun zadostna sredstva za rešitev vseh za napredovanje vloženih prošenj. Za zvišanje prejemkov dela skupno z drugimi nameščenimi organizacijami. Pri tem ima učiteljska organizacija vodilno vlogo. Izvršni odbor je pripravil tudi vse predloge, ki so mu jih predložili za finančni zakon poedine sekcije.

Glavna točka dnevnega reda seje je bila razprava o razmerah v organizaciji, ki je prišla po odhodu hrvatskih učiteljev s skupščine v Banja Luki v težak položaj. Upravni odbor uvideva, da je s preureditvijo države nastalo stanje, ki narekuje tudi organizaciji prilagoditev. Vendar bi bilo s to počakati do končne preureditve vse države in jo potem istočasno in dogovorno izvršiti, vodeč pri tem račune o tem, da je skupna organizacija za vsjo državo tudi v novih razmerah potrebna. Njeno obliko in delokrog bi bilo sporazumno določiti. Likvidacija JUU v banovini Hrvatski in sledeča ustanovitev Saveza hrvatskih učiteljskih društev pred ostvaritvijo gornjih pogojev, je postavila zato JUU v izredno težko situacijo. Računajoč pa s popolno stvarnostjo, je sklenil upravni odbor pisмено konzultirati vsa sreska učiteljska društva o preureditvi in prilagoditvi JUU, ki bo po dovršenju preureditvi države nujna in o obliki bodoče učiteljske organizacije.

Peta skupina

§ 258. (2) zakona o uradnikih pravi: »Učitelji narodnih šol morejo napredovati, dokler se ne izda zakon, omenjen v § 46., v V. skupino, če imajo poleg ostalih pogojev iz § 49. trideset let dejanske državne službe in petdeset let starosti in so bili v poslednjih treh letih odlično ocenjeni.« Za napredovanje v V. skupino mora učitelj izpolniti pogoje § 49., t. j. mora prehodno prebiti najmanj tri efektivna leta v VI. skupini. Toda to še ne zadostuje, ker lahko učitelj teoretično po § 49. dobi V. skupino po 6 letih, če je prebil v pripravniški skupini 3 leta, v IX. 4, v VIII., VII. in VI. pa po 3 leta. V praksi seveda takega primera ni, ker je napredovanje počasnejše in omejeno v V. skupini s § 258. (2). Vsak učitelj čaka na napredovanje v višjo skupino povprečno 2 do 3 leta ter se dejanski podaljša rok v pripravniški skupini na 5 let, v IX. na 7, v VIII., VII. in VI. pa na 6 let, t. j. 30 leta do V. skupine. Vendar niti 30 let efektivne službe ne zadostuje za napredovanje v V. skupino, učitelj mora biti star 55 let in mora biti zadnja 3 leta odlično ocenjen. Vse te pogoje je v praksi težko izpolniti, ker mnogokrat eden ali drugi manjka: eden še ni 55 let star, drugi zopet nima 3 odličnih ocen. K vsemu temu se pridružita še dva važna faktorja: pristo mesto v višji skupini in kredit. Ker je v V. skupini prav malo učiteljstva — kakih 200 — je napredovanje težavno. V pokoj grede le počasi, dočim je v VI. skupini mnogo učiteljstva. Tudi kredit je vsako leto malenkosten za V. skupino, radi česar se napredovanja v V. skupino ne pomaknejo z mrtve točke. Tako mora kandidat za najvišjo skupino izpolniti kar 6 pogojev: imeti mora 30 službenih let, biti 55 let star, zadnja 3 leta odlično ocenjen, mora biti v V. skupini pristo mesto, odobren kredit in — ne sme prej v pokoj ali umreti.

Vsekakor ni prav, da se stavi učiteljstvu toliko ovir za napredovanje. V drugih strokah teh zadržkov ni ter se posebno starejšim omogoča, da napredujejo v V. skupino, ko izpolnijo pogoje § 49., t. j. ko prebijajo v VI. skupini najmanj tre efektivna leta. Tako napredujejo n. pr. železniški in poštni uslužbenci (posebno načelniki in upravniki) v V. skupino po 20 službenih letih, dočim dobi učitelj V. skupino v najsrečnejšem primeru šele po 30 letih. Pri tem je popolnoma vseno, če so učitelji ali upravitelji. Nič nimam proti demokratskemu načelu, da napredujejo vsi enako, vendar se mi zdi pravično, da bi vsaj upravitelji dobili V. skupino brez omejitev § 258. (2), t. j. po 3 letih

Svoje stališče do »Saveza hrvatskih učiteljskih društev«, ustanovljenega brez vzajemne soglasnosti, o obliki bodoče državne učiteljske organizacije, je opredelil upravni odbor v posebnem sklepu. Uvodoma govori sklep na načelu duhovnega zedinjevanja vseh nacionalnih sil širom vse Jugoslavije, načelu, ki nas je družilo tudi takrat, ko smo bili fizično ločeni z državnimi mejami in ki je vodilo v letu 1920. učitelje, da so ustanovili skupno drž. učiteljsko organizacijo. To načelo ne bo nikoli prenehalo veljati, pa naj nastopijo kakršni koli preokreti. Dalje prikazuje učiteljsko organizacijo kot primer enakopravnosti in bratstva. V njej ni bilo nikdar pokrenjeno vprašanje narodnosti in so imeli tako Srbi, kakor Hrvati in Slovenci z jamčene vse pravice. Učiteljska organizacija je vodila borbo za pravice učiteljstva in borbo proti zunanji in notranji reakciji. Z vsjo svojo močjo je podpirala tovariše iz banovine Hrvatske tudi v dobi, ko je bilo položaj zanje kot državljanke težak. Vse to delo je vršilo iskreno in pristržno v vzajemni soglasnosti tako srbsko, slovensko kakor hrvatsko učiteljstvo, zato bi nihče danes, tudi če bi hotel, ne mogel sneti maske z obraza. Odcepitev hrvatskega učiteljstva od JUU se zato lahko opravičuje z vsemi drugimi razlogi, s političnimi, nacionalnimi in ostalimi, samo nikakor ne z razlogi, ki bi kakor koli kazali na krivdo tovarišev učiteljev izven banovine Hrvatske. JUU ima svoje temelje in svojo višino, ki se dviga iznad pokrajini. Na svobodni osnovi bo zbiralo učitelje vsega teritorija, pri čemer bo polagalo važnost le na cilj in pravo vsebino, ne pa na obliko organizacije.

Drugi dan seje, 10. februarja, dopoldne ob 10. uri, je bil sprejet upravni odbor pri ministru prosvete gosp. Boži Maksimoviču. Predsednik je izročil gosp. ministru predloge JUU za finančni zakon. Opozoril je tudi na druga važna vprašanja prosvetne politike, na napredovanje in zvišanje prejemkov. Nato so predsedniki sekcij predlagali g. ministru v rešitev specialno vprašanje svojega področja. Predsednik naše sekcije je opozoril zlasti na prakso postavljanja šolskih upraviteljev in na učiteljice ženskih ročnih del.

Seja upravnega odbora je pokazala, da so vsa nasprotstva med srbskim učiteljstvom izostala.

efektivne službe v VI. skupini. Na ta način bi dobili upravitelji vsaj eno boniteto za svoje naporno delo v šoli in izven nje ter v pisarni. Pomisliti moramo, da imajo starejši učitelji itak večinoma vsi upraviteljska mesta. Najprimernejše in najbolj demokratsko bi seveda bilo, če bi lahko brez omejitev napredovali vsi učitelji ljudskih šol. Seveda bo s tem predlogom teže prodreti, kakor z zahtevo po napredovanju šol. upraviteljev v V. skupino.

Najbolje bi bilo, da bi se ponovno uvedlo avtomatsko napredovanje namesto dosejanega. Po veljavnih določilih »more« učitelj napredovati, če je mesto v višji skupini prazno ter je prebil najmanj 3 leta v nižji skupini. Ker se napredovanja ne vršijo po vrstnem redu, povzročajo to napredovanje pri prizadetih nezadovoljstvo in jezo. Da odstranimo vsako zastavljanje, se naj ponovno uzakoni »napredovanje po dolžnosti službe«, t. j. avtomatsko. Za posamezne skupine naj se določijo daljši roki, n. pr. za vse skupine enako 5 let, toda po teh rokih naj napredujejo vsi brez izjeme, razen onih, ki so zagrešili kako disciplinsko greško. Ne kakor danes, ko čakajo eni na višjo skupino nekaj mesecev, drugi pa nekaj let, eni dobijo V. skupino po 30 letih, drugi pa je sploh ne dobijo.

Radi omejitev v § 258. (2) je največ učiteljstva v VI. skupini, ker ne morejo v V. skupino. Tako so v VI. skupini učitelji s 15 do 20 pa tudi s 30 do 35 službenimi leti. V VI. skupini čaka 1100 učiteljev na V. skupino in sicer 1 leto 70, 2 leti 100, 3 leta 250, 4 leta 30 in 5 let 560 učiteljev. Vsi ti bodo morali čakati, dokler ne bodo izpolnili vseh pogojev § 258., mnogi 10 ali celo 15 let. Pravilno bi bilo, da bi učiteljstvo dobilo najvišjo skupino brez vseh zadržkov, kakor to določa § 45. (2): »zvanja v strokah, za katere se zahteva popolna srednja šola, se razporejajo od IX. do višete V. položajne skupine«. Zakon jasno določa, da napredujejo uradniki s popolno srednjo šolo do V. skupine, v praksi pa napredujejo le do VI. skupine. Vsakdo naj dobi najvišjo skupino, ki mu po kvalifikaciji pripada, potem itak ve, da je njegovega napredovanja konec.

Naša zahteva je, da naj se uvede zopet avtomatsko napredovanje do V. skupine zaključno za vse učiteljstvo. Če pa to ni mogoče, pa naj dobijo vsaj upravitelji V. skupino po 25 letih avtomatsko, učiteljstvo pa po 30 letih avtomatsko.

A. P.:

Pisma s podeželja

VI.

Kaj je pri vsem tem najvažnejše? Pač nič bolj kot to, da zobljuje ali si vsaj prizadeva zobljkovati samega sebe do tiste popolnosti, ki bo zmožna s svojim zakladom zalagati vse bedne, uboge in potrebne, ne oziraje se, ali so v sredini, ali na levici, ali na desnici. Da se ves predaš vzvišeni misli žrtvovanja za svojega bližnjega, pač v svojstvu vzvišenega poklica, ki te je privedel v zadnjo gorsko vasico z najlepšim poslanstvom, odgniti črni zastor pred mrakom teme ter posvetiti z baklo prosvete v sleherno mlado glavo bodočega državljana. Takšno delo zahteva to, kar imenujemo z drugo besedo: osebnost. Zobljkovati samega sebe v osebnost, ki bo liki svetilnik na vse strani enako razširjala svojo blagodejno luč, bodi prva naloga vsakega učitelja, pa tudi vsakega drugega izobraženca, ki je nameril svoje korake v podeželje.

Seveda se polasti v samotni teži ali onega to ali ono malodušje. Čudne razmere, pa premali smisel za prilagoditev okolici, ali, kakor bi se dalo povedati tudi drugače, pomanjkanje smisla za pionirstvo in vse tiste male malenkosti podeželskega življenja vplivajo na človeka, da se rad potoži, da rad razlaga svoje gorje. Tako ima priložnost slišati človek n. pr. celo v avtobusu ali v vlaku tožbe nekaterih mladih ljudi, ko drug drugemu odkrivajo rane svojega srca, kako težko je življenje v podeželju, ki da nima na sebi prav ničesar lepega. Uboge dušice sanjarijo o mestu, razpravljajo o kinu in gledališču, mislijo na kavarno in razkošne toalete, gledajo se na plesu ali na promenadi... O, lepo, privlačno, pisano mestno življenje! Tu pa je mrak, blatna cesta, temni domovi, drago življenje, samota, dolgčas... Pravcata kazenska postaja! Trdo življenje pa ne vprašuje, kako in kaj: ne da se pomagati, to je pač poklic, treba se je privaditi!

Toda velika večina ne toži. Ljudje se sporazumejo z življenjem in se vržejo v borbo. Prilagodijo se, vsak svojim možnostim in sposobnostim primerno, in potem vsakdo gradi v svoji duši dalje, kakor misli, da je dobro in prav. Tu ni mogoče delati razlike med kmetskimi ali delavskimi ali meščanskim sinom ali hčerko. Kakor je pač kdo zobljkoval samega sebe in zvest pogojem svoje izobrazbe, se vpreže v plug v našem podeželju in skuša s pridnostjo in delom ter kolikor mu dopuščajo razmere (to je posebno važno poglavje!), ustvariti polje dela in napredka. Seveda se najde tu in tam marsikak lenuh, toda: v katerem stanu pa ni lenuhov? To pa je treba priznati: v metodiki pouka je tudi podeželsko šolstvo doživelo svoje prerajenje.

Da, pomlad se pozna v šolah. Nova doba si utira pota tudi v podeželsko šolstvo. Tu ravno je važnost pionirstva podeželskega učiteljstva (ne pa, kot smo imeli priliko spoznati, v jalovosti »izvenšolskega« društvovanja ali službe birtovščini), da ustvari tudi vaškemu otroku na eno-, dvo- ali trirazrednicah širo domovine lepšo šolsko mladost, kot so jo imeli njih stari. Kdor to razume, razume svoj poklic! In resnica je, da stari ne gre v glavo, kar se dogaja čudnega v teh novih učilnicah. Saj šolska soba je ostala ista, stene morebiti že leta in leta niso bile pobeljene; toda duh, novi duh, ozarja otroške glavice, ki se veselijo šolskega dela in šole.

»Ne,« pravi kak stavec, »kar se dandanes vrši po šolah, je nekaj čudnega. Saj nimajo otroci nikakega respekta, kaj šele strahu! Iz šole se čuje smeh... Ampak za mojih dni! — — — Misli mu pohite v mladost, svignje na omaro, kjer je hranil tedanji učitelj znamenito leskovo mast, s katero je mazal v mlade ljudi učenost, disciplino, mir.« Da, da, se vračajo misli v sedanost, »sedaj pa ni več tako; in tudi učijo se otroci čisto drugače kot v mojih mladih letih!...«

Usebina:

Ob zasedanju banskega sveta. Iz seje upravnega odbora JUU. Peta skupina. Pisma s podeželja. Smučarski tečaj za ljudskošolske učitelje. UCITELJSKI POKRET: Raziskavanje telesnega razvoja naših otrok. UCITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ: Mlajši rod. LISTEK: Veliki dan. — Kako smo proslavljali praznik sv. Save. Splošne vesti. — Osebnost zadeve. — Kaj vse pišejo. — Mladinska matica. — Naša gospodarska organizacija. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.